

Historische Kring IJsselstein 98 (juni 2002)

<https://hdl.handle.net/1874/10080>

'..... het regionale belang van het basis-ziekenhuis'

Van Sint Joseph-Gesticht tot IJsselwaerde (1940-1970)

door Tonny de Jong-van Vliet en drs. Carla Rentinck

INLEIDING

In het vorige nummer heeft u kunnen lezen hoe de eerste inspanningen van pastoor Brom in 1909 om te komen tot een vorm van professionele ziekenverpleging te IJsselstein hebben geleid tot de bouw van het 'Sint Joseph-Gesticht' in 1927. Het artikel sluit af bij het begin van de Tweede Wereldoorlog. In vervolg hierop wordt in deze uitgave de periode 1940-1970 belicht en de komende uitgave zal gewijd zijn aan de laatste jaren van het IJsselsteinse ziekenhuis.

DE OORLOGSJAREN

De oorlog ging niet aan het ziekenhuis voorbij. Begin 1940 stegen de prijzen voor levensonderhoud dus werd de pensionprijs met fl. 5,- per maand verhoogd. Eén persoon op twee kamers moest bovendien nog fl. 1,- extra betalen. De heer J.G.F. Lamers had 'de Vereeniging' fl. 250,- nagelaten. Men kon hiermee een deel van de schuld aan het Moederhuis betalen en er een nieuw huis-orgel voor kopen. Om tal van zaken te regelen kwam in augustus het bestuur bijeen. Dat bestond toen uit: pastoor W. de Grijs en de heren: C. Voorendt, A. v. Hienen, J. v.d. Laan, T. Overbeek, W. v.d. Voorn, J. Nieuwenhuys en B. Pompe. Er was één vacature door het overlijden van bestuurslid C. van der Linden. Er werd fl. 550,- betaald aan het 'Moederhuis' in Amersfoort ter voldoening van achterstallige schuld. Eén van de patiënten was nog steeds fl. 57,10 schuldig wegens verpleging in het ziekenhuis. De zaak werd in handen gegeven van een deurwaarder.

Het jaarverslag over 1940 vermeldt:

'..... Donker zag ieder de toekomst in, toen over ons vaderland de oorlogsfakkelt werd gezwaaaid en ons leger aan de Grebbelinie genoodzaakt was achter de Hollandsche waterlinie terug te trekken. Duizenden Hollandsche soldaten en talloze vluchtelingen trokken door IJsselstein, of bleven er achter. Ook het Pension onzer Vereeniging had eenige honderden militairen te huisvesten.

Ofschoon dit verblijf voor Pension en ziekenhuis minder aangenaam was en veel last en hoofdbreken aan de zusters bracht, werd dit leed met liefde gedragen. Na de capitulatie trokken de Duitse soldaten ons land binnen en ook IJsselstein kreeg eenige honderden Duitschers ingekwartierd. Gelukkig bleef ziekenhuis en Pension gespaard, zoodat en zieken en ouden van dagen rustig konden blijven. Meerdere malen beleefden Moeder-overste en zusters eenige angstige dagen; vreezende, dat ziekenhuis en Pension in beslag zouden worden genomen voor gewonde militairen.'

Het verslag werd vervolgd met een opsomming van de feiten. Het pension was goed bezet, maar door de tijdsomstandigheden was de pensionprijs aan de lage kant. Ook het ziekenhuis had geen reden tot klagen. Doordat de rentebetalingen voortaan per 1 november gingen plaatsvinden, was er meer aan rente betaald dan in 1939. Hierdoor bedroeg het resultaat over 1940 slechts fl. 978,76.

Trappartij naar
de eerste
verdieping,
Foto van eind
jaren '30.

Het jaarverslag eindigde met de woorden: '*.. en met de Eerwaarde Zusters, wie wij zooveel dank verschuldigd zijn, kunnen wij elkander toeroepen het oude vaderlandse gezegde: ende desespereert niet.*'

De bestuursvacature werd eind 1940 ingevuld door de heer N. Hartings zodat er weer een 'werkman' in het bestuur zat. De boeken werden voortaan gecontroleerd door het accountantskantoor Boerrigter te Utrecht.

Begin 1941 wilde de bejaarde 'juffrouw' Van Schaik zich inkopen. Ze had genoeg geld en stelde zich tevreden met een klein kamertje. Omdat men niet wist of het gesticht door de Duitsers gevorderd zou worden, durfde men deze nieuwe verantwoordelijkheid niet aan. Juffrouw Van Schaik mocht wel komen tegen het normale pensioetarief en als de tijden wat rustiger waren, kon ze zich alsnog inko-

**Gang op de eerste verdieping.
Foto van eind jaren '30.**

pen. Het bestuur van 'de Vereeniging' hield zich het recht voor te allen tijde de inkoop som op te eisen. Voorts moest juffrouw Van Schaik de zusters behulpzaam zijn met allerlei werkzaamheden. Haar familie vond een bedrag van fl. 500,- te hoog en na enig overleg was iedereen tevreden met fl. 400,-. Mocht het niet tot inkoop komen, dan zou de familie fl. 2,- per week bijbetalen. Hier kwam echter niets van terecht en omdat juffrouw Van Schaik zoveel werk voor de zusters verrichtte, heeft zij nooit hoeven te betalen. Ook de tuinman, Anton van den Engel, vroeg vanwege de tijdsomstandigheden meer loon. Hij kreeg een gratificatie van fl. 25,- en aan het eind van het jaar nog eens dat bedrag.

Tuinman Anton
van den Engel.

Op de bestuursvergadering van 16 mei 1941 werd een aantal problemen besproken. Als eerste kwam een brief van dokter Leering aan de orde waarin hij verschillende apparaten noemde die nodig voor het ziekenhuis aangeschaft dienden te worden. Hiermee zou een bedrag van fl. 2.040,- gemeoid zijn. Omdat dit niet uit de gewone inkomsten betaald kon worden, moest in overleg met de dokter een keuze gemaakt worden. De markiezen konden niet hersteld worden omdat er geen linnen meer te krijgen was. Ook werd het moeilijker om aan voldoende voedsel te komen. Daarom wilde de Overste graag een stuk land van ± 200 roe huren om 60 hl aardappelen te verbouwen. De kerk had een stuk land op Eiteren waarvan de

pacht in november af zou lopen. Omdat men echter bang was problemen te krijgen met de vaste huurders, besloot men het bij boer van Jaarsveld te Benschop te proberen. Die vroeg fl. 1,- per roede en zou dan ook het land ploegen.

Het jaarverslag over 1941 begint met:

'.....De zon kan worden verduisterd, doch niet alle lichten aan den Hemel worden gedoofd. De oorlog woedt nog met onverminderde kracht, de toestand in de bezette gebieden, ook in ons Vaderland, wordt van dag tot dag nijpender en alle menschen zien met bezorgdheid naar de toekomst. Meerdere gebieden worden in den ontzettenden, vernielenden oorlog betrokken, talloozen menschen vallen te land- te water- en in de lucht. Waar zooveel leed wordt gebracht, zoovele menschen tot de bedelstaf komen, zooveel wordt vernietigd, zou men gaan wanhopen aan het voortbestaan- van alle zaken- van alle vereenigingen. Doch nog niet alle lichten aan den Hemel zijn gedoofd. De R.K. Vereeniging voor Ziekenverpleging te IJsselstein ontvangt nog licht'.

De kosten voor een nieuw röntgen-apparaat, een operatielamp met leidingen en het opknappen van de operatiekamer bedroegen enige duizenden guldens. Ondanks deze grote uitgaven draaiden zowel het pension als het ziekenhuis financieel positief en waren overbezet. Het aantal verpleegdagen in 1941 bedroeg 3755. Er waren gedurende het jaar 92 patiënten opgenomen, 38 operaties verricht, 635 mensen onder de hoogtezoon bestraald en 12 overleden. Men verwachtte dat het aantal patiënten kon toenemen zodra dokter Leering een KNO-specialist had gevonden. Ondanks dat alles schaarser en duurder was geworden, bleek de winst fl. 3.245,91 te bedragen.

In 1942 vond het bestuur door de bezettingsomstandigheden het wenselijk een molestverzekering af te sluiten. Door de hoge kosten hiervan, werd besloten voorlopig voor één jaar te verzekeren. Voor het houden van de jaarvergadering moest toestemming gevraagd worden aan de bezetters. Die kon men krijgen, mits er geen onderwerpen van politieke aard ter sprake zouden komen.

Een jaar later deelde de voorzitter mee dat er twee meisjes waren afgestudeerd als verpleegster. Zij waren ook bereid de huishouding waar te nemen en vroegen

slechts fl. 2,50 per dag. Deze meisjes waren ook geslaagd als kraamverpleegster zodat de klachten over onvoldoende kraamhulp verholpen konden worden. Verder kon de voorzitter nog melden dat minderen onvermogenen nu gratis hulp van de vroedvrouw en fl. 55,- ontvingen. Als deze vrouwen in het ziekenhuis bevielen, hadden ze in ieder geval 10 dagen goede verzorging en rust.

Zuster Seraphina Harmelink herinnert zich de oorlogsjaren nog goed. Zij kwam vanuit Utrecht naar IJsselstein. Ze vond de overgang groot en IJsselstein zo rustig vergeleken bij Utrecht, hoewel het drukker was dan men in normale tijden in IJsselstein gewend was. De doktoren konden rustiger werken omdat hier minder luchtlarm was. Ze herinnerde zich dat de kamers aan de voorkant in gebruik waren voor de kraamafdeling. Aan de zijkant was de polikliniek en een kast van Zuster Paulina. De serre werd gebruikt voor ernstig zieken. Op de eerste etage bevonden zich twee kleine ziekenkamers en de operatiekamer, die de rest van de ruimte in beslag nam. Aan de zijkant was een grote wasgelegenheid en de röntgenafdeling, die in de oorlogsjaren druk werd gebruikt door mensen die er anders niet vaak kwamen: zij gebruikten de donkere kamer van de röntgen, waar een radio stond zodat men kon luisteren naar de uitzendingen van radio Oranje! Het was een toevluchtsoord voor velen. Ook doktoren uit Utrecht kwamen er ongestoord binnen. De deur zat altijd op slot 'vanwege het stralingsgevaar'. Maar velen wisten wel beter. In het begin van de oorlog kwamen er wel soldaten om in de lege bedden te slapen. Om dit te voorkomen, kropen er vlug zusters in de lege bedden om ze te bezetten. Het was dan wel erg warm met habijt en al onder de dekens tot de soldaten weer weg waren! Wat eten betrof boften de zusters nog. Er waren veel goede gevers. Zij herinnerde zich van de Achtersloot de familie van Zijl, de familie Kromwijk en de familie van Zuster Gabriël van de Vegt. Zuster Paulina ging regelmatig op de fiets o.a. melk halen. Hoewel de doktoren na hun bezoek aan de donkere kamer keer op keer zeiden dat het einde van de oorlog nabij was, geloofden de zusters dat nog niet zo. Ook boven IJsselstein werd door de bevrijders Zweeds brood gedropt. Een gedeelte hiervan kwam terecht in de vijver van notaris Cool,

St. K. Verenging van IJsselstein, te IJsselstein 1942

Verenging van IJsselstein 21-7-1942
Agenda van de IJsselstein 1942
 1. Opening d. n. 21-7-1942
 2. Jaarverslag 1941
 3. Verkiezing van 3 bestuursleden
 4. Jaarverslag 1942
 5. Verkiezing van 3 bestuursleden
 6. Jaarverslag 1943
 7. Rondleiding o. l. e. l. e.

Agenda van het W. G. K. K. 1942
 1. Opening d. n. 21-7-1942
 2. Jaarverslag 1941
 3. Verkiezing van 3 bestuursleden
 4. Jaarverslag 1942
 5. Rondleiding o. l. e. l. e.

geen bezwaar, mits geen onderwerpen van politiek aard ter sprake worden gebracht direct noch indirect.

Amsterdam, 2 SEP 1942 194
 De Procureur-Generaal,
 fgd. Gew. Directeur van Politie,

H. K. K.

Ter kennisneming aan het Hoofd der plaatselijke Politie met verzoek om doorzending aan belanghebbende.

Verklaring van geen bezwaar voor het houden van de jaarvergadering 1942 door de Procureur-Generaal te Amsterdam.

die naast het ziekenhuis aan het Kronenburgplantsoen woonde. De zusters vonden het brood meer op een koekje van 'Verkade' lijken. Een andere zuster herinnerde zich dat van september tot oktober 1944 de 'Deutsche Wehrmacht' was ingekwartierd. De doktoren, verpleegsters en oppassers hadden 14 kamers in gebruik. Er waren 18 mensen van het 'Rode Kruis'. De pensiongasten moesten zich behelpen en 2 mensen gingen naar familie. Verscheidene keren werd er bedreigd dat de zusters het ziekenhuis dienden te verlaten, maar dat is er gelukkig nooit van gekomen. Omdat er gebrek kwam aan brandstoffen, werden er vruchtbomen gerooid. In 1945 waren alle kolen op en werd de kachel alleen aangestoken als er operaties waren. Op 24 april 1945 werden nog eens 8 kamers gevorderd door 10 Duitse officieren die bleven tot 8 mei 1945.

Weer terug naar 1942. Van het bestuur van de 'Congregatie van Sint Jozeph' te Amersfoort was bericht gekomen dat zij nu gaarne het pension met ziekenhuis wilden overnemen. Daarvoor moesten de accountantsverslagen van de laatste drie jaar worden opgestuurd. Na bestudering daarvan zou verder worden beslist. In een brief van 23 februari 1942 schreef Moeder Overste en zuster Maria Bernardo nog aan aartsbisschop Mgr. dr. J. de Jong:

'...Volledigheidshalve deelen wij Uwe Hoogwaardige Excellentie nog mede, dat wij voor enkele jaren het aanbod ontvingen het St. Jozefziekenhuis te IJsselstein over te nemen. Wij zijn daar toen niet direct op ingegaan, omdat deze inrichting toen nogal met onaanzienlijke tekorten werkte, en de Congregatie beschikte toen niet over zoveel onbelegde gelden als thans.'

In een volgende brief werd, na overleg met de vicaris, uitvoeriger ingegaan op de motieven voor de overname: *'... Vooreerst wat de geldbelegging betreft, ten tweede dat wij dan vrijer kunnen werken met de plaatsing en regeling der zusters.'*

In een brief van 29 november 1943 tenslotte vroeg zuster Maria Bernardo aan de aartsbisschop de definitieve goedkeuring voor de overname van het ziekenhuis door de Congregatie van 'Huize St. Jozeph' te IJsselstein, met inbegrip van de gehele inventaris. Als voorwaarden werden vermeld:

'.....De Congregatie neemt voor Hare rekening alle schulden ten laste van de Ver. R.K. Ziekenverpl. pro resto. fl.109750.- (Een honderd negen duizend zeven honderd en vyftig gulden). Benevens verplicht Zij zich, op een tydstip te bepalen door de Ver.R.K.Ziekenverpl. een bedrag beschikbaar te stellen van ten hoogste fl.15000— (Vyftien duizend gulden), ten behoeve van het Wit-Gele Kruis te Ysselstein, voor de aankoop van een eigen wykgebouw. De kosten van overdracht zyn voor rekening van de Congregatie.'

Ook 'de Vereeniging' had haar redenen om tot verkoop over te gaan:

1. de resultaten van de exploitatie waren verschillende jaren van dien aard, dat niet meer dan een matige rente over het kapitaal kon worden uitgekeerd.
2. te verwachten viel dat, als de oorlog voorbij was, de behoefte aan het wonen in een pension zou verminderen, waardoor het gevaar bestond dat de exploitatie een nadelig saldo zou gaan opleveren. Het bestuur zag geen

kans op die exploitatie te bezuinigen. Dit kon wel door een congregatie, die zelf eigenares was.

3. zoals al bij dergelijke inrichtingen het geval was, moest ook dit huis, zeker na de oorlog, in veel opzichten gemoderniseerd worden, wilde het als pension in trek blijven.
4. ook in het ziekenhuisgedeelte werden nieuwe eisen gesteld aan de inrichting van ziekenzalen, operatiekamer enzovoort. In de behoefte aan afzonderlijke kinderkamers was al voorzien; de ruimte voor het daarin gevestigde consultatie-bureau vroeg dringend uitbreiding. Dit alles zou alleen mogelijk zijn door aantrekken van nieuw kapitaal, doch daardoor zou de financiële verantwoordelijkheid ook veel groter worden. Het bestuur durfde dit niet aan!
5. de moeilijkheden konden opgelost worden, als er een instelling kwam, die op aannemelijke voorwaarden 'Huize St. Jozeph' wilde overnemen.

Op 20 december 1943 volgde een buitengewone vergadering van 'de Vereeniging' in de uitspanning 'Ridder St. Joris' waarin de leden met algemene stemmen de verkoop goedkeurden.

De koop had nogal wat voeten in de aarde omdat de 'Commissaris voor niet-commerciële Vereenigingen' de zusters wilde dwingen zijn toestemming voor de aankoop te vragen. Dit weigerden ze principieel en daarom hadden zij, in overleg met hun notaris, een huurcontract met recht van koop opgesteld dat niet geregistreerd hoefde te worden. Ze vroegen hiervoor goedkeuring aan de aartsbisschop. Deze antwoordde dat alles wel neerkwam op de wederzijdse goede trouw of goedwillendheid van beide partijen. Maar omdat een en ander was opgemaakt in overleg met een notaris, vertrouwde hij het wel, alhoewel hij zich persoonlijk van een oordeel moest onthouden. 'De Vereeniging' had wel goedkeuring voor de verkoop aan die 'Commissaris' gevraagd en gekregen. Door deze transactie zijn er meer gegevens bekend over het reilen en zeilen van 'Huize St. Jozeph'.

De balans per 31 december 1943 liet zien:

Gebouwen	fl.	104.224,18	Leningen o/g.	fl.	109.750,00
Terrein met brug	fl.	18.091,54	Reserve onderh.	fl.	2.000,00
Inventaris	fl.	7.415,60	Kapitaal	fl.	25.314,20
Kas	fl.	2.990,58			
Boerenleenbank	fl.	4.342,30			
	fl.	137.064,20		fl.	137.064,20

Op 1 januari 1944 werd de exploitatie van het pension en van het ziekenhuis door de 'Congregatie' overgenomen, inclusief de daar aanwezige inventaris, instrumenten, gereedschappen en installaties, met uitzondering van het gedeelte dat door het 'Wit-Gele Kruis' in gebruik was. Als huurprijs zou de 'Congregatie' alle renten en kosten van 'De Vereeniging' voldoen. Als de overheidsmaatregelen het niet meer zouden beletten, kon de 'Congregatie' het pension, ziekenhuis en de tuin kopen voor de som van fl. 109.750,- zijnde het bedrag

van de schulden van 'de Vereeniging' onder voorwaarde dat ze alle lusten en lasten op zich zou nemen. De aflossingen die ze al gedaan had, werden dan op de kooprijns in mindering gebracht.

R.K. Kerkbestuur te IJsselstein	500	--
R.K. Armbestuur te IJsselstein	5000	--
Antonius en Cornelius Stichting te IJsselstein	1000	--
R.K. Kerkbestuur te Benschop	2500	--
R.K. Armbestuur te Benschop	8500	--
G. van Breukelen te Benschop	7000	--
E. Zwaneburg te Benschop	300	--
Gorn. Balk te Benschop	100	--
Tijdelijk pastoor te Benschop	5000	--
Th. J. Sontrop te Tull en 't Waal	1000	--
Maj. ds Wad. Overgoor te Schoonhoven	1000	--
Maj. A. Tukker	4000	--
Adrianus van Hænen te Lopikerkapel	1000	--
Antoon van Hienen te Lopikerkapel	2500	--
W. B. Pompe	3500	--
B. G. Pompe	4000	--
Maj. M. Pompe	1000	--
C. Voorendt	3500	--
E. Th. Voorendt	2500	--
E. H. Voorendt	1000	--
Maj. A. G. de Bruin	6200	--
Dames v. d. Bergh	10000	--
Maj. Ant. Josepha Roverts, Achtersloot	2350	--
Maj. Maria G. Roverts, Achtersloot	2350	--
Nico van Sijl	1000	--
H. Uittewaai	5000	--
Joh. van Jaarsveld	500	--
Willem van Jaarsveld	500	--
J. G. Oostrom	500	--
H. G. de Bruin	1000	--
M. v. d. Poel, Achtersloot	200	--
P. J. Cromwijk, IJsseldijk	3000	--
Jac. Vlooswijk, IJsseldijk	2000	--
Elisabeth van Schaik	5000	--
Maj. G. v. d. Vorn	2000	--
In- en Verkoopvereeniging	1500	--
Onderl. Brandverzekering	1000	--
Dr. Leering	1000	--
J. den Houdijker	1000	--
P. J. Fape	500	--
Arnoldus Blom	3000	--
Marinus Blom	1000	--
Ant. van Vliet	250	--
Corn. van Gemeren	500	--
Ant. van Eijk	1000	--
Maj. E. van Angeman	1000	--
	109750	--

Lijst van geld-schieters uit 1944.

35.100,-. Er werkten toen 16 zusters op de ziekenkamers op de begane grond. Op de verdieping waren 16 pensionkamers. Vlak na de oorlog, op 21 juni 1945, ging de verkoop aan de 'Congregatie' door onder de eerder overeengekomen voorwaarden.

OPHEFFING VAN 'DE VEREENIGING'

Op 10 mei 1946 werd er een 'Buitengewone Algemene Vergadering' belegd om tot ontbinding van 'de Vereeniging' te komen. Door de overname van ziekenhuis en pension had zij geen reden meer voor haar bestaan. Helaas waren er slechts 4 bestuursleden en 4 gewone leden aanwezig zodat de ontbinding niet door kon gaan. Er kwam 5 juni 1946 een nieuwe vergadering en nu werd de 'R.K. Vereeniging voor Ziekenverpleging' met algemene stemmen ontbonden. De voortrekkersrol was geëindigd. De kruisvereniging het 'Wit-Gele Kruis' ging gewoon door met haar werk in de wijk.

Ook 'de Vereeniging' had nog wensen. In het contract liet zij de voorwaarde opnemen dat de 'Congregatie' verplicht zou zijn de bestemming van 'Huize St. Joseph' te IJsselstein tot pension en ziekenhuis in stand te houden. De 'Congregatie' verplichtte zich ook op een later tijdstip een bedrag beschikbaar te stellen van fl. 15.000,- ten behoeve van het 'Wit-Gele Kruis' voor de aankoop van een eigen wijkgebouw. In maart en april 1944 werd de overeenkomst resp. door de 'Algemene Overste' en 'de Vereeniging' getekend. In dit jaar werd zuster Theophila Meuleman tot overste benoemd in IJsselstein. In haar dagboek lezen we: '*... we zijn God dankbaar dat we gespaard bleven van bombardementen.*'

De 'Congregatie' begon meteen met de aflossing van de schulden. In 1944 werd al fl. 44.550,- afgelost en in 1945 nog eens fl.

NA DE OORLOG

Hierna is het enige jaren stil rondom ziekenhuis en pension. Er zijn maar spaarzaam feiten te vinden. Wel zijn exploitatie-rekeningen bewaard gebleven van 1945, 1946 en 1947, die duidelijk laten zien hoe kleinschalig alles nog was. De eerste jaren na de overname sloot 'Huize St Jozeph' te IJsselstein af met een batig saldo van:

1944	fl. 6.390,80	1947	fl. 2.943,86
1945	fl. 9.503,24	1948	fl. 4.762,45
1946	fl. 1.085,66	1949	fl. 3.446,03

Na de oorlog werd begonnen met het afschilderen van het binnenwerk. Daardoor kon de boekwaarde van het gebouw op de balans verhoogd worden met fl. 5.000,-. Een beetje komisch doet de post 'inventaris fl. 140,-' aan met als verantwoording: '*...nieuwe aanschaffing in 1945, nadat alle Inventaris voordien door oorlogsgeweld nagenoeg geheel verloren ging.*' Wat kon men voor dat bedrag aangeschaft hebben en wat moeten we onder 'oorlogsgeweld' verstaan? Het hogere batig saldo in 1947 was voornamelijk te danken aan een gift ad fl. 1.520,-. Zowel de pension- als ziekenhuisontvangsten stegen dat jaar iets, resp. fl. 1.274,27 en fl. 900,40. Er waren dat jaar 7912 verpleegdagen. Maar ook de kosten waren met ± fl. 2.700,- gestegen, o.a. door de posten 'brandstoffen' en 'onderhoud'. Het bedrag van de leningen was door aflossingen van fl. 22.600,- geslonken tot fl. 7.000,-.

Er was, zo kort na de oorlog, nog gebrek aan alles. In een brief van 24 juli 1947 schreef de 'Provinciale Utrechtse Bond van het Wit-Gele Kruis' aan zuster Paulina over het gebrek aan fietsbanden:

'..... naar aanleiding van de moeilijkheid die U hebt ondervonden bij het aanvragen van nieuwe banden heb ik mij in verbinding gesteld met zowel de leider van de plaatselijke distributie-dienst in IJsselstein als met het Centraal Distributie-kantoor. Medegedeeld werd dat er momenteel een geheel nieuwe regeling voor de banden-distributie is tengevolge waarvan individueel geen banden meer mogen worden verstrekt. Geadviseerd aan de Geneeskundig Inspecteur te vragen de beschikking te geven over 'n z.g. fout-band. Alle z.g. voorrangsgroepen zijn komen te vervallen. U moet dus afwachten het tijdstip waarop bandenbonnen worden aangewezen.'

Zuster Paulina werkte samen met zuster Sita in de wijk. In 1948 vierde ze haar 40-jarig professiefeest. Ze was toen al 16 jaar in IJsselstein.

Op 14 september 1948 vierde het ziekenhuis haar 25-jarig bestaan. De dag werd feestelijk ingezet met een mis in de parochiekerk. Er werd een actie gevoerd onder de bevolking van IJsselstein en de regio om geld in te zamelen voor een passend jubileumgeschenk. De opbrengst werd gebruikt om instrumenten aan te schaffen voor de operatiekamer.

In het jaar 1950 was er voor het eerst sinds de overname door de 'Congregatie' een nadelig saldo van fl. 7.231,30. Hierin weerspiegelde zich de kwetsbaarheid van pensionexploitatie waar voldoende inkomstenvermeerdering ter compensa-

**Voorgevel met
tuin gezien vanaf
het Eiteren in het
begin van de
jaren '50.**

tie van prijsstijgingen niet mogelijk was. Het aantal verpleegdagen van het ziekenhuis liep achteruit van 8613 naar 7477. Ondanks de verhoging van de verpleegprijs met fl. 0,50 per dag daalden de ontvangsten van het ziekenhuis bijna met fl. 4.500,-. De hogere uitgaven voor brandstoffen, lonen, ligging, huishoudelijke kosten enz. deden het batig saldo van voorheen omslaan in een verlies. Toch vond het bestuur van de 'Congregatie' dat een huis dat zo goedkoop werd verkregen (balanswaarde fl. 116.000,-) rendabel te exploiteren moest zijn.

overzicht van de jaren '50:

		saldo	verpleegdagen
1951	-/ fl.	4.119,00	7174
1952	-/ fl.	4.788,56	5334
1953	fl.	3.231,43	5144
1954	fl.	4.849,48	4549
1955	fl.	616,88	5391
1956	fl.	4.098,15	6720

In 'Overzicht van de gegevens der Ziekenhuizen in Nederland' over het jaar 1953 blijkt in IJsselstein het aantal inwoners 4816 te zijn en het aantal bedden 26, zijnde 5,4 per 1000 zielen. Het ziekenhuis, dat in 1955 alle schulden had afgelost, wilde wel uitbreiden, maar kampte met zowel ruimte- als personeelsproblemen. Daarbij kwam dat het werk voor zuster Thérèse te zwaar werd. Het

De 'dienstmeisjes' in 1960. Op de foto: Anna Steenbrink, Mien van Hienen, Corry Straver, Clasiën Pardoel, Ria Westerhout en Greet te Braak. Wie de (jubilerende?) zuster is weten we niet.

bestuur verzocht de Overste van Amersfoort een nieuwe zuster te sturen. De Overste antwoordde in een brief van 8 september 1956: *'.....uw schrijven hier ontvangen. Helaas kunt u van ons toch niet het onmogelijke vragen! Wat wij niet hebben, kunnen wij niet geven.'*

En verderop in de brief: *'.....zoals U weet, is er in alle Congregaties een gebrek aan roeping en de liefdewerken breiden zich uit. Dus de schoen wringt aan 2 kanten'*. Het speet de Overste heel erg niet te kunnen helpen.

In een toelichting op de exploitatierekening van 1956 blijkt dat de prijsbeheersing niet toe stond de niet-gedekte pensiekosten op de verpleegprijs van het ziekenhuis te verhalen. Daarom ging men in november 1956 over tot een prijsverhoging van de pensiegelden van 20%. Deze maatregel was al veel eerder nodig doch stuitte af op de financiële onmacht der pensiegasten. Een groot deel van hen ging echter een hoger inkomen genieten als gevolg van de invoering van de 'AOW'. De overste vond echter: *'.....deze prijsverhoging, die per 1 januari 1957 door zeer veel van dergelijke instellingen werd genomen, lokte nogal eens geschrijf uit in de pers, doch m.i. zijn deze tarieven nog niet op het peil waarop ze moeten staan en vergeet men dat jaren lang deze instellingen de bewoners welbewust voor een te lage vergoeding hebben gehuisvest.'*

In 1958 kwam dokter E. Florijn, internist in Utrecht, twee keer per week spreekuur houden. Hij werkte al eerder in het ziekenhuis.

Er waren nog 16 kamers in gebruik als pension, wat veel werk gaf voor de 6

dienstmeisjes die hier werkten: 2 in de keuken, 2 in het ziekenhuis en 2 in het pension. Ze moesten hard werken. Een van hen vertelde ons dat ze ook voor de zieken moesten zorgen zoals eten ronddelen en de operatiekamer schoonmaken. Het gebeurde wel eens dat ze, omdat de zuster weg moest, bij een patiënt moest zitten die net van de operatiekamer kwam, dat vond ze heel eng. Het is dan ook een hele verantwoording als je pas 15 jaar bent! Ze had leuke herinneringen aan o.a. de 'hete bliksem' die ze boven op het kamertje aten. Toen later de opleiding voor ziekenverzorgster begon, werden ook de dienstmeisjes gevraagd daaraan deel te nemen.

In oktober 1962 zou het nieuwe bejaardenhuis 'Mariënstein' gereed komen met 120 kamers, 8 ziekenbedden en een kapel. Dan konden de pensionbewoners verhuizen en zou er eindelijk ruimte vrij komen in het ziekenhuis.

In het ziekenhuis was geen laboratorium aanwezig. Eenvoudige onderzoeken deed men in de sterilisatieruimte die, evenals de operatiekamer, te klein was. In 1962 was het ziekenhuis echt aan uitbreiding toe. Door de aanvraag voor een bouwvergunning weten we iets meer over de situatie in dat jaar. In een brief aan de minister van 'Sociale Zaken en Volksgezondheid' stond:

... Het St. Joseph ziekenhuis te IJsselstein, gebouwd in 1929 (was 1927-red.) is eigendom van de Congregatie der Zusters van St. Joseph te Amersfoort. Het bestuur berust bij deze Congregatie, terwijl de dagelijkse leiding is opgedragen aan de Moeder-Overste van het Ziekenhuis.

Aan de instelling zijn de volgende specialisten verbonden:

1. Dr. C.L. van Rossem, Chirurg
2. Dr. E. Florijn, Internist
3. Dr. J. Birnie, Gynaecoloog
4. Dr. W.F.J. Stöpler, Oor-neus-keelarts
5. Dr. A. Lamberts, Kinderarts
6. Dr. W. Stigter, Huidarts.

Het aantal personeelsleden bedraagt thans 28, waarvan 14 voor verpleging, polikliniek en operatiekamer. Het ziekenhuis heeft van de oprichting tot heden een tweeledige functie gehad, daar het enerzijds een gelegenheid biedt tot verpleging en behandeling van patiënten en anderzijds tot huisvesting van bejaarden.

Door het ingebruik nemen van vrijkomende zit-slaapkamers van bejaarden is sinds 1959 het aantal bedden van 30 uitgebreid tot 40.

Een verdere uitbreiding van het aantal bedden door ingebruikneming van de enkele, nu nog door bejaarden bewoonde zitslaapkamers is niet mogelijk, daar deze kamers, gezien hun bouw, niet geschikt zijn voor ziekenkamers; bovendien te excentrisch zijn gelegen en verstoken zijn van elke dienstruimte (keuken, spoelkeuken enz).

Wat de tegenwoordige verpleeg- en behandelruimten betreft kan het volgende worden opgemerkt:

A. Ziekenkamers: het aantal bedden bedraagt 42, verdeeld over 14 kamers.

Alle kamers bevatten in verhouding tot de grootte meer bedden dan gebruikelijk is.

De zestien zusters van de Congregatie, werkzaam in het ziekenhuis in de periode 1958-1960.

(Na een opsomming van de grootte der afzonderlijke kamers:) Normaliter zouden op deze kamers ongeveer 29 patiënten verpleegd worden.

B. Dienstruimten: deze ontbreken, op één dienstkeuken en twee speelruimten na, geheel en al.

Na een opsomming van de grootte van de polikliniek, de operatieafdeling, de röntgenafdeling, het laboratorium, de verloskamer, de keukenafdeling, de linnenkamer, het magazijn, de technische voorzieningen, het mortuarium, de huisvesting van het personeel, de kapel en de administratie- en directieruimte:

..... Het aantal inwoners in het rayon van het ziekenhuis nl. van de gemeenten IJsselstein, Lopik, Benschop, Jutfaas en Vreeswijk bedroeg in 1961 = 22681.

Bij de Provinciaal Planologische Dienst te Utrecht bestaan plannen tot uitbreiding van bewoning (tussen 1965-1970) in de driehoek IJsselstein-Jutfaas-Vreeswijk, welke geschat wordt op 30.000 inwoners.

Derhalve wordt de grootte van het verzorgingsgebied rond 60.000 zielen omstreeks 1970. Teneinde zowel de verpleegcapaciteit als de onderzoek/behandelingsruimten aan te passen aan de reeds gebleken en te verwachten behoefte, is door het bestuur der Congregatie advies ingewonnen bij Dr. J. Ris, medisch adviseur en de Heer P.W. Lerou, architect. Na uitvoerige studie zijn bovengenoemde deskundigen tot de conclusie gekomen, dat aanbouw van een polikliniek en/of operatieafdeling en eventueel andere voor behandeling benodigde ruimten slechts alleen voor deze afdeling(en) een oplossing zal brengen, maar van het geheel - gezien de

onder 1-16 boven omschreven ruimten -, geen bruikbaar ziekenhuis zal maken. Medisch adviseur en architect zijn daarom tot het besluit gekomen ons Bestuur te adviseren tot de bouw van een geheel nieuw beddenhuis bestaande uit twee verpleegafdelingen van ieder 35 bedden, terwijl de derde verdieping voorlopig de bestemming krijgt van huisvesting personeel.

De in het oude gebouw dan vrijkomende ruimten zullen bestemd worden voor polikliniek, uitbreiding operatieafdeling, röntgenafdeling, laboratorium en huisvesting personeel. Het is de bedoeling deze nieuwbouw zodanig uit te voeren, dat bij een eventuele realisering van de plannen van de Provinciale Planologische Dienst, uitbreiding van het ziekenhuis mogelijk blijft.

Ons bestuur heeft zich met de inzichten van medisch adviseur en architect verenigd.

Op grond van het bovenstaande wordt in beginsel goedkeuring verzocht voor de uitbreiding van het ziekenhuis met op voorhand 75 bedden.

De bouw van het nieuwe verpleeggebouw en de verbouwingen in het oude gebouw zullen door ons uit eigen middelen worden gefinancierd.

De bouwkosten worden door de architect geraamd op:

8400 m ³ á f. 140,-	fl. 1.176.000,-
Vermeerdering voor verbouwing oude gebouw	fl. 50.000,-
Totaal	fl. 1.226.000,-

Onder verwijzing naar de bijlagen, welke o.i. voorshands geen nadere toelichting behoeven, verzoeken wij u toestemming te verlenen de ontworpen bouwplannen te realiseren.

Het Bestuur van de Congregatie der Zusters van St. Jozef te Amersfoort.

Het geheel was getekend door de Algemeen Overste, de Vicaresse en de Assistente. Een vergelijking in guldens van de exploitatierekeningen van 'Huize St. Jozeph' te IJsselstein:

Kosten	1958	1959	1960	1961
Huisvestingskosten	20.290,-	26.540,-	33.020,-	27.430,-
Huish. Onkosten	19.940,-	27.140,-	23.730,-	33.290,-
Voedingskosten	26.910,-	36.600,-	37.830,-	40.400,-
Geneesmiddelen	10.570,-	24.290,-	26.930,-	21.520,-
Lonen en Soc. Lasten	14.080,-	29.730,-	39.800,-	41.270,-
Kleding, Retraite,				
Reis-en verpl.k. Zusters	4.300,-	3.330,-	3.680,-	4.930,-
Onkosten Kapel	1.110,-	90,-	610,-	80,-
Vergoeding Moederhuis	3.300,-	4.650,-	7.350,-	7.350,-
Interest Moederhuis	4.210,-	4.030,-	4.950,-	5.540,-
Diverse Onkosten	2.730,-	4.090,-	4.790,-	4.210,-
	107.440,- 82%	160.490,- 94%	182.690,- 94%	186.020,- 88%
Batig Saldo	22.700,- 18%	10.940,- 6%	11.080,- 6%	25.800,- 12%
	130.140,-	171.430,-	193.770,-	211.820,-

Opbrengsten	1958	1959	1960	1961
Verpleeggeden	80.370,-	110.100,-	131.160,-	147.760,-
Poliklinieken	6.710,-	17.340,-	21.300,-	25.820,-
Medicamenten	5.630,-	9.300,-	10.180,-	7.490,-
Pensiongelden	35.650,-	32.510,-	28.960,-	28.320,-
Div. Baten	1.780,-	2.580,-	2.170,-	2.430,-
	130.140,-	171.430,-	193.770,-	211.820,-

Als we deze bedragen bekijken, kunnen we ons niet meer voorstellen hoe zo'n klein ziekenhuis nog kon overleven. In een rapport aan de aartsbisschop '... inzake Algemeen Economisch en Organisatorisch Vooronderzoek van het Moederhuis en de Onderhorige Huizen', opgesteld door het 'Economisch Bureau Dr. A.S.P. Stallaert NV' te Bussum wordt dan ook vermeld:

'... ook in IJsselstein komt de eigen vermogenspositie in een steeds verdergaande ongunstige verhouding te staan t.o.v. het voor grond, gebouwen en inventaris benodigde kapitaal'.

De kostenstijgingen werden mede veroorzaakt door een vergroting van de bedden capaciteit. Het rapport vervolgde:

'... het komt ons wenselijk voor dat ook voor Huize St. Jozeph te IJsselstein, waar blijkbaar een all-in-tarief wordt gehanteerd, een noodzakelijke tariefsverhoging moet worden aangevraagd. Opbrengst van pensiongelden vertoont achteruitgang. De vraag is, of het wenselijk is, om voor de toekomst deze verpleeginstellingen en bejaardentehuizen onder één noemer te blijven handhaven, een en ander te meer omdat de relatief dure pensionruimten in verhouding tot de pensionprijzen een te geringe bijdrage kunnen leveren in de hoge vaste lasten van de exploitatiekosten van de verpleegafdelingen'.

Op 17 september 1962 begon zuster Irmgardis Hommenga met een eigen opleiding 'ziekenverzorgster'. Er hoefde niet geadverteerd te worden voor leerlingen want er waren genoeg aanmeldingen van de concurrerende 'Inas-opleiding'. Twee maal per jaar, in maart en september, begon een nieuwe cursus die 2 jaar duurde en afgesloten werd met een officieel examen. Een groep bestond gewoonlijk uit 6-8 meisjes. De theorielessen werden op zolder gegeven, de praktijk op de zalen.

Geslaagden bij de opleiding 'ziekenverzorgster' in 1965. We zien zuster Irmgardis Hommenga en zuster Fortunata Kerkhof tesamen met de geslaagden en kapelaan Bottenberg, meester Vugt en huisarts Bakker. De vrouw met de fles is Truus van Impelen.

In het archief van het 'College voor Ziekenhuisvoorzieningen' zijn vanaf 1955 enige bezettingsgegevens bewaard gebleven:

	opnamen	verpleegdagen	% bezetting
1955	486	5.391	
1956	457	6.720	
1957	469	6.522	60 %
1958	732	8.483	77,4%
1959	963	11.702	78,6%
1960	968		
1962	1.272		90%
1963	1.500		90%
1964	1.905		101,4%
1965	1.717		99,5%

In 1964 waren er 55 vaste bedden. Dit aantal werd regelmatig met noodbedden uitgebreid tot 70! In de polikliniek behandelden de doktoren gemiddeld per werkweek:

Dr. v. Rossem/Dr.Boer	Chirurgen	40 patiënten
Dr. Florijn	Internist	30 "
Dr. Stigter	Huidarts	20 "
Dr. Stöpler	Oor Neus Keelarts	30 "
Dr. Sampimon	Oogarts	45 "
Dr. Sillevis Smitt	Neuroloog	20 "

Vanaf 1958 tot mei 1964 weten we hoeveel röntgenfoto's er werden gemaakt en over 1962, 1963 en 1964 (tot 1 mei) treffen we ook de gegevens aan over het aantal operaties:

	röntgenfoto.s:	operaties:
1958	130	
1959	655	
1960	768	
1961	816	
1962	1206	881
1963	1342	1045
1964 (t/m 30-4)	575	506

Dat wachtlijsten in de ziekenzorg niet alleen iets is van deze tijd blijkt uit het feit dat er in april 1964 een wachtlijst was van 35 patiënten!

De regiofunctie van het ziekenhuis bleek duidelijk uit de registratie van de woonplaatsen van de patiënten: IJsselstein, Lopik, Benschop, Vreeswijk, Jutphaas, Linschoten, Schoonhoven en De Meern.

'Opscheples'?
Pan en borden
lijken wel erg
leeg!

De 'Werkcommissie' van de Ziekenhuiscommissie' kwam op 4 mei 1964 bijeen om een nota te bespreken met daarin de volgende opsomming:

De huidige situatie in het St. Joseph-Ziekenhuis is precair te noemen ten gevolge van verouderde accommodatie en ruimtegebrek. Concreet kunnen hiervoor de volgende feiten worden aangevoerd:

1. *Op min of meer verantwoorde wijze is het aantal ziekenbedden momenteel gebracht op 55.
Door het plaatsen van zogenaamde noodbedden is het aantal tegelijkertijd opgenomen patiënten diverse malen tot ± 70 opgelopen.
Het bijplaatsen van over-bedden is een doorlopende noodzaak.*
2. *De polikliniekruimte is ten enenmale onvoldoende. De polikliniek is thans ondergebracht in één kleine ruimte terwijl minstens 2 polikliniekruimten nodig zijn. Daarenboven is er slechts een kleine wachtkamer.*
3. *In de onder 2 genoemde ruimte moeten ook de 8 aan het ziekenhuis verbonden specialisten spreekuur houden. Een dokterskamer ontbreekt in het ziekenhuis. Tijdens de spreekuren van de specialisten moeten er vaak van de 40 à 50 patiënten diverse patiënten op de gang van de ziekenafdeling wachten.*
4. *Er is slechts één te kleine operatiekamer, waar alle operaties, septische en niet septische en de tonsillectomieën geschieden.*
5. *De verloskundige afdeling is veel te klein en is gelegen naast deze niet a-septische operatiekamer.*
6. *Het laboratorium kampt met ontstellend ruimte-gebrek. Het uitgebreidere routine-onderzoek voor de gewone interne patiënten kan hier zelfs niet geschieden.*

7. De röntgenkamer is dusdanig klein, dat het nieuwe grotere röntgenapparaat – dat i.v.m. slijtage van het huidige hoognodig aangeschaft moet worden – aldaar niet geplaatst kan worden.
8. Van de para-medische therapie is alleen ruimte voor de electro-therapie aanwezig, die nog veel te klein is. Revalidatie-ruimte is alzo niet aanwezig.
9. De ruimte op de kinderafdeling is te beperkt om aldaar boxen te plaatsen.
10. De keuken dient hoognodig uitgebreid te worden; de broodkamer is momenteel in de kelder ondergebracht.
11. Op de afdelingen ontbreken dagverblijven en bedieningskeukens voor de patiënten.
12. Er zijn op zolder slechts enkele afgetimmerde kamertjes voor het interne leken-personeel; eveneens ontbreekt voor hen een recreatiekamer, terwijl voor het verplegend personeel geen leslokalen aanwezig zijn.
13. De woon- en leefruimte voor de religieuze zusters is ten enenmale en pertinent onvoldoende.
14. Een mortuarium is in bedroevende staat aanwezig.
15. De huidige ruimte voor de administratie is veel te beperkt.

Uit het
'Zenderstreek-
nieuws'
van 30 april
1964.

Aanvankelijk dacht het bestuur dat door uitbreiding en sanering de kwestie wel kon worden opgelost. Maar de snelle ontwikkeling, waaronder een grotere toe-

loop van patiënten uit Zuid-West Utrecht, de sterk verouderde accommodatie in het bestaande gebouw en vooral het gebrek aan voldoende bouwterrein bij het 'St. Joseph-Ziekenhuis', noopten het bestuur de eerder ingediende bouw-aanvraag weer in te trekken. In de zekerheid dat verbouwing van het ziekenhuis een onverantwoorde investering van een groot kapitaal zou betekenen, waarmee het probleem van de ziekenverpleging in Zuid-West Utrecht slechts zeer ten dele en zeer voorlopig tot een oplossing zou komen, dacht het bestuur de oplossing te moeten vinden in de bouw van een nieuw streekziekenhuis. B en W van IJsselstein zegden in principe toe een bouwterrein bij de

GEVRAAGD:

voor het

St. Joseph-Ziekenhuis te IJsselstein

twee nette meisjes voor huishoudelijk werk

Zich aan te melden bij de Moeder Overste
Kronenburgplantsoen 3

Paardenlaan van 2 à 5 ha te zullen bestemmen voor ziekenhuisbouw. Dit terrein lag vlakbij een knooppunt van wegen, die Zuid-West Utrecht (gingen) doorkruisen en lag in die sector van de gemeente IJsselstein, die grensde aan de gemeenten Jutphaas en Vreeswijk. Het geprojecteerde centrum van het plan 'Doorslag' lag op 1 à 2 km afstand, zodat de nieuwe bevolkingsaanwas daar opgevangen kon worden. Door het Dr. Veeger-Instituut te Nijmegen was een onderzoek gedaan naar de behoefte van het verzorgingsgebied IJsselstein. De hoofdconclusies uit het rapport waren:

1. Er valt een belangrijke stijging te constateren in de oriëntering op het St. Joseph- Ziekenhuis te IJsselstein van de gemeenten behorende tot het verzorgingsgebied. Verwacht moet worden, dat deze oriëntering belangrijk zal gaan toenemen, indien te IJsselstein een betere ziekenhuisvoorziening zou komen.
2. Op grond van de onder 1 genoemde stijging en de verwachte bevolkingsgroei in het rayon IJsselstein moet aangenomen worden, dat in 1975 de rayonbevolking van Het Katholieke Ziekenhuis te IJsselstein \pm 27.000 inwoners zal tellen. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de realisering van het plan Doorslag. Onder rayonbevolking wordt hier verstaan, dat gedeelte van de inwoners uit Zuid-West Utrecht, dat zich in geval van ziekte op het IJsselsteinse ziekenhuis zal oriënteren.
3. Uitgaande van de landelijke cijfers betreffende opnemingsfrequentie (85 %), gemiddelde verpleegduur (16 dagen) en bezettingsgraad (85 %) is voor bovengenoemd aantal rayon-inwoners een ziekenhuis met een capaciteit van \pm 125 bedden noodzakelijk.
4. In het kader van de integrale gezondheidszorg lijkt het zeer gewenst om voor het rayon IJsselstein te komen tot de oprichting van een verpleegtehuis, dat functioneel aan het te bouwen ziekenhuis gebonden zal zijn.

Een aanvraag met deze strekking was op 24 december 1963 al naar de minister gegaan. De 'Congregatie' wilde het nieuwe regionale ziekenhuis en het verpleegtehuis wel weer bedienen. Ze zagen graag dat hun werk van bijna veertig jaar, waaronder vooral in het begin moeilijke jaren van pionierswerk, voortgang zou kunnen vinden in een nieuw ziekenhuis met 125 bedden.

Op 19 augustus 1964 schreef de 'Algemeen Overste' aan de aartsbisschop:

In juli werd een begin gemaakt met de bouw van een nieuwe kapel, die 12 oktober 1963 gereed kwam en door de Zeereerwaarde Heer Pastoor Gerritsen werd ingezegend. Van de oude kapel werden 3 nieuwe ziekenkamers gebouwd, die begin december van dat jaar in gebruik werden genomen. Het St. Jozef-ziekenhuis is i.v.m. de groei van de bevolking te klein geworden en ook de accommodatie vraagt voor een deel om aanpassing. Na een diepgaand wetenschappelijk onderzoek terzake door het Dr. Veeger Instituut te Nijmegen (verbonden aan de R.K. Universiteit) heeft de Congregatie een officieel gemotiveerd en gedocumenteerd verzoek om medewerking ingediend bij het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid, teneinde op korte termijn te komen tot de bouw van een nieuw regionaal ziekenhuis voor Zuid-West-Utrecht. Intussen proberen ze van Prot. Chr. zijde een spaak in het wiel te steken, waardoor stagnatie bij het Ministerie is ontstaan.

Wij hopen echter nog steeds op een gunstig antwoord voor een R.K. regionaal ziekenhuis, dat, voordat de nieuwbouw begint overgedaan zal worden aan een nieuw in het leven te roepen Stichting.

Ja, er waren kapers op de kust! Op 14 november 1963 was voor notaris B. Stasse te IJsselstein de acte van oprichting verleden van de 'Stichting Interkerkelijk Protestantse Ziekenverpleging IJsselstein e.o.', met als doel te

komen tot oprichting van een ziekenhuis met ± 125 bedden. Gezien de situatie en de toekomstige uitbreiding van IJsselstein en zijn omgeving was het bestuur van deze nieuwe stichting van mening dat het gewenst en noodzakelijk was, dat er een goed geoutilleerd protestants streekziekenhuis te IJsselstein

**Voorraanzicht van
het ziekenhuis in
1969.**

zou worden gevestigd. Dit bestuur vroeg in beginsel ook goedkeuring voor de bouw van een ziekenhuis met 125 bedden.

Eindelijk ontving de 'Congregatie' begin 1965 een brief van de staatssecretaris met de principiële goedkeuring (nr. 93374) voor de bouw van een ziekenhuis met 125 bedden ter vervanging en uitbreiding van het bestaande ziekenhuis. In november 1965 werd ook de samenwerking met het St. Antonius-Ziekenhuis te Utrecht vastgelegd. Samenwerking en functionele binding met een groot algemeen ziekenhuis was een van de voorwaarden die de minister gesteld had. Hierna kwam de bevestiging van de beginselverklaring en kon er een architect aangesteld worden.

STICHTING ST. JOSEPH ZIEKENHUIS

In 1965 besloot het bestuur van de 'Congregatie' over te gaan tot oprichting van de stichting 'Stichting St. Joseph Ziekenhuis'. Het 'Centraal Bureau voor het Katholieke Ziekenhuiswezen' te Den Haag had al eerder geadviseerd te komen tot de vorming van een lekenstichting voor het ziekenhuis te IJsselstein. Deze geplande overdracht van het beheer over dit ziekenhuis lag dus geheel in de lijn van de ontwikkeling. Hun advies aan aartsbisschop Alfrink was dan ook kort maar krachtig: doen!

Gezien de snelle ontwikkeling in de gehele streek ten zuidwesten van Utrecht was het aanbevelenswaardig om het nieuwe ziekenhuis niet een uitsluitend rooms-katholieke signatuur te geven maar er een interconfessioneel ziekenhuis van te maken. Daartoe werd het bestuur uitgebreid met leden uit hervormde en gereformeerde kring, terwijl ook plaats werd ingeruimd voor niet-confessionele vertegenwoordigers. Dit principe werd ook in de medische- en verplegende staf doorgevoerd. In de statuten stond nog wel in artikel 2 als doel genoemd:

..... al of niet specialistische medische behandeling, verpleegkundige verzorging en/of verloskundige bijstand te verstrekken aan zieken en patiënten in de ruimste zin en het verlenen van daarmede verband houdende diensten, een en ander op de grondslag der Katholieke beginselen.

en in artikel 3:

de stichting tracht haar doel te bereiken door:

- a. het beheren, exploiteren, instandhouden en zonedig het nieuwbouwen en/of uitbreiden van een of meer ziekenhuizen en/of verpleeghuizen met bijbehorende inrichtingen;*
- b. het samenwerken met andere instellingen met een gelijk of aanverwant doel, in het bijzonder met de stichting: "Stichting Sint Antonius Ziekenhuis", gevestigd te Utrecht;*
- c. de bevordering van het medische wetenschappelijk werk;*
- d. de opleiding van medische specialisten en verplegenden;*
- e. alle andere middelen, die voor het doel bevorderlijk zijn en daarmede verband houden.*

In de statuten werd ook vastgelegd, dat in het bestuur, bestaande uit tenminste 5 leden, een of twee leden werden benoemd door de 'Stichting Sint Antonius Ziekenhuis' te Utrecht. De aartsbisschop mocht aan het bestuur nog een 'Bisschoppelijk Commissaris' toevoegen, die katholiek priester moest zijn en belast werd met het toezicht op de geestelijke en godsdienstige belangen van de stichting. De eerste bestuursleden werden, afwijkend van hetgeen over de samenstelling in de statuten was vastgelegd, benoemd:

1. J.Th. J. Bissels, *voorzitter*
2. B.G.M. Pompe, *vice-voorzitter*
3. C.L. Karremans, *secretaris*
4. J.A. van Mil, *penningmeester*
5. A.H. Derks
6. drs. C.H.G.M. Kuitenbrouwer
7. mr. A.H. van der Post
8. S.J. van Rooijen-van Dijk
9. W.G.M. van Schaik

Het eerste bestuur bij gelegenheid van het aantreden samen met de dagelijkse leiding van het ziekenhuis op de trap van de hoofdingang. Op de foto ontbreekt bij het bestuur de heer W.G.M. van Schaik.

Zonnewijzer in de tuin van het Moederhuis te Amersfoort, aangeboden door het nieuwe bestuur ter gelegenheid van de verzelfstandiging van het IJsselsteinse ziekenhuis.

De 'Stichting St. Joseph Ziekenhuis' (opgericht 9 november 1965) nam per 1 januari 1966 de leiding en het beheer van het 'St. Joseph-Gesticht' over. De overnamesom van het ziekenhuis (grond, gebouwen, technische installaties en inventarissen) bedroeg fl. 550.000,-.

Dokter Florijn werd aangesteld als geneesheer-directeur. Hij werd in de gelegenheid gesteld een cursus hiervoor te volgen. Zijn scriptie bij deze opleiding ging over de voor- en nadelen van het kleine ziekenhuis. Dat kon hij ook in de praktijk benutten! De heer W.J.A. van Beek werd economisch-directeur. In de loop van 1966 kwam zuster Nicodema als verpleegkundig adjunct-directrice de geleerden versterken. Dokter Florijn begon met het aanvragen van de officiële status als ziekenhuis. Dat was er voordien nog nooit van gekomen!

Om de eerste nood te lenigen werd met een noodbouw begonnen waarvan in december al een gedeelte in gebruik kon worden genomen. Eind 1966 werd het nieuwbouwplan toegezonden aan de minister van 'Sociale Zaken en Volksgezondheid'. De geraamde kosten waren fl. 14.820.000,-. De inhoud van het gebouw zou bijna 40.000 m³ worden.

Uit het patiëntenbestand blijkt, dat in het jaar waarin het bestuur het interconfessionele karakter ging voorstaan 47% van de patiënten uit de protestants-christelijke en 46 % uit rooms-katholieke kring afkomstig was.

Vanaf 1 januari 1969 gingen de zusters op lekenbasis werken en 14 dagen later gingen er 9 zelfstandig wonen in de Maria Louisolaan 5 en 7. De overige 7 bleven in het ziekenhuis. Ze kregen nu meer vrije tijd om parochiewerk te doen. Toch was die vrije tijd nog beperkt: ze moesten wel eerder van vakantie terugkomen als de peren rijp waren, want dan moest er geplukt worden!

Het aantal bedden nam in de volgende jaren toe:

1969	79	bedden
1970	111	bedden
1974	119	bedden

Ook het aantal personeelsleden nam toe. In 1966 waren het er 60, in 1969 al 98 en in 1970 werkten er 103 mensen op basis van een volledige dagtaak. De bouw van een nieuw ziekenhuis stuitte echter op financiële problemen. Daarom werd voorgesteld 125 ziekenhuisbedden te nemen en 100 verpleegbedden op hetzelfde terrein ter vervanging van het bestaande 'St. Joseph Ziekenhuis'. Een brief met die strekking ging op 11 december 1969 naar het ministerie onder verwijzing naar de principiële goedkeuring van 25 februari 1965. Deze aanvraag verving het nieuwbouwplan van 29 december 1966.

In een memorandum van 14 oktober 1970, '..... betreffende nieuwbouw en uitbreiding van het Sint Joseph Ziekenhuis te IJsselstein' bracht het bestuur naar voren dat:

het nieuwe ziekenhuis ook als een waardevol experiment op het terrein van de extramurale gezondheidszorg in de regio beschouwd zou kunnen worden en wel in de volgende opzichten:

- a. door de aanwezigheid van het Sint Joseph Ziekenhuis is in de regio reeds een goede extra-murale zorg ontstaan door het nauwe contact van bestuur, directie, huisartsen, specialisten en kruisverenigingen;
- b. bijscholingscursussen in verpleegkunde en medische vooruitgang voor alle in de regio wonende en werkende verpleegkundigen -zoals wijkverpleegsters, verpleegsters in de rusthuizen en kraamverzorgsters- worden regelmatig vanuit het ziekenhuis gegeven, evenals wetenschappelijke samenkomsten voor de huisartsen;
- c. in opzet is een kraamkliniek bij het ziekenhuis aanwezig, waarin - onder verantwoording van de drie kraamverenigingen - de bevallingen, verzorging van moeders en zuigelingen etc. plaats zullen vinden, waarbij de specialisten in het ziekenhuis overgenomen worden.

Het is de bedoeling van het bestuur deze kraamkliniek naast het ziekenhuis te realiseren, waarbij het ziekenhuis alleen een organiserende taak heeft en de supervisie uitoefent. Tevens zal hiermede een bijdrage geleverd worden aan een verdere goede opleiding van de kraamverzorgsters. Door deze extra-murale zorg, waardoor de huisartsen, wijkverpleegsters, de kraamverzorgsters en de pastorale zorg bij het gebeuren in "hun ziekenhuis" betrokken worden, wordt onzes inziens nog eens het regionale belang van het basis-ziekenhuis onderstreept.

Dit belang werd gestaafd door de groeicijfers eind jaren '60 waarmee de verdere uitbouw van het ziekenhuis en de langere toekomst gewaarborgd leek:

Per 31-12:	1966	1969	1970
Bedden	75	101	106
Wiegen	6	10	10
Verpleegdagen	25255	35314	37932
Opgenomen patienten	1577	1938	2043
Geboren baby's	55	130	147
Spreekuren	900	2200	2200
Personeelsleden	60	98	103

Bronnen:

- Gemeentearchief IJsselstein (GAIJ): Raadsverslagen, Notulen der vergadering van B&W der Gemeente IJsselstein, Archief Kruisverenigingen, Dossier Besmettelijke ziekten mensen, Ziekenbarak, Verslagen van den Toestand der Gemeente IJsselstein.
- Rijksarchief Utrecht (RAU), Bisschoppelijk Archief: Congregatie van St. Jozef, Parochie IJsselstein, Kruisverenigingen, Het Centrum, Utrechts Nieuwsblad.
- Archief HKIJ: Provinciaal Blad, Het Centrum, Utrechts Nieuwsblad, De IJsselsteiner, Zenderstreeknieuws, Notulenboek van de R.K. Vereniging voor Ziekenverpleging deel 2, Groot Utrecht.
- Archief van het Nederlands Ziekenhuis Instituut (NZi) Utrecht, dossier IJsselstein RKZ Isselwaerde.
- Archief van de Congregatie van de Zusters van St. Jozef te Amersfoort.
- Archief Isselwaerde.
- Collectie R.J. Ooyevaar, IJsselstein.
- Privécollectie T. van Vugt-Diegel.
- Archief A. van Doorn, Schoonhoven.
- Privécollectie C. van Rossum - Pardoel.
- Archief L. Murk, IJsselstein.

Veel dank zijn wij verschuldigd aan de heer H. Luten vanwege zijn welwillende medewerking in het Gemeentearchief te IJsselstein.

Stichting Historische Kring IJsselstein

Uitgave: nr. 98, juni 2002

Voorzitter: J.C.M. Klomp
tel: (030) 688 28 52

Secretariaat: M.E.J. Winkelaar-Wulfert
Herteveld 2,
3401 HL IJsselstein,
tel: (030) 688 40 80

Penningmeester: J.G. Klein
Veerschipper 15,
3401 PK IJsselstein,
tel: (030) 688 80 05
e-mail: klein@kabelfoon.nl

Bank: Postbank. nr.: 4074718

Redactie: B. Rietveld
Meerenburgerhorn 10
3401 CD IJsselstein
tel: (030) 688 74 74
email: bariet@knoware.nl

Redactie: S. van Lexmond
Koperwiekweg 5
3403 ZT IJsselstein
tel: (030) 656 00 28
e-mail: sandra.van.lexmond@webbox.com

Druk: Libertas Grafische
Communicatie, Bunnik

ISSN: 1384.704X

Donateurs ontvangen het periodiek (4 uitgaven per jaar) en worden op de hoogte gehouden van de activiteiten. Nieuwe donateurs kunnen zich aanmelden bij de penningmeester waar tevens mutaties kunnen worden doorgegeven. Voor inwoners van IJsselstein is de bijdrage minimaal € 9,25 (voor bedrijven € 15,-). Voor hen die buiten IJsselstein wonen is de bijdrage resp. € 14,50 en € 20,-. Losse nummers, voor zover voorradig zijn à € 3,50 verkrijgbaar via het secretariaat. Voor dubbelnummers is de prijs € 5,00